

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa A. S.

przeciwko L. S.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 lutego 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powódki

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 25 stycznia 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego,**
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) adwokatowi O. P. tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powódce w postępowaniu kasacyjnym kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia o charakterze nadzwyczajnym. Ma przede wszystkim na celu - w interesie publicznym - ujednolicenie orzecznictwa sądów powszechnych, rozstrzyganie sporów precedensowych oraz o istotnym znaczeniu dla rozwoju prawa i judykatury sądowej. W związku z tym jednym z koniecznych elementów skargi kasacyjnej jest wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie, w którym skarżący powinien wskazać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. i związku z tym istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c.

wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący w odrębnym wywodzie wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Powódka A. S. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 25 stycznia 2019 r.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na przesłance przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. W uzasadnieniu tego wniosku skarżąca wskazała, że w przedmiotowej sprawie wystąpiły zagadnienia prawne sprowadzające się do pytań: 1) Czy konflikt pomiędzy stronami należy traktować jako okoliczność zwalniającą obdarowanego od skutków stwierdzonej na podstawie art. 898 § 1 k.c. rażącej niewdzięczności, czy też jako jedną z okoliczności wazonych przez sąd przy badaniu, czy doszło do rażącej niewdzięczności? Czy ciężkie naruszenie przez obdarowanego podstawowych obowiązków rodzinnych wobec darczyńcy na podstawie art. 87 k.r.o. uzasadnia ostrzejszą ocenę jego zachowania w kategoriach rażącej niewdzięczności na podstawie art. 898 § 1 k.c.? Jakie zależności zachodzą między wyżej wymienionymi i innymi, ustalonymi w orzecznictwie Sądu Najwyższego, kryteriami oceny zachowania na podstawie art. 898 §1 k.c.?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że jeżeli skarżący, jako okoliczność uzasadniającą wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien nie tylko to zagadnienie przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, a także przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, ale ponadto wykazać, że jest to zagadnienie nowe, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu

Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z dnia 3 października 2002 r., II CKN 447/01, nie publ.; z dnia 14 grudnia 2004 r., III CK 585/04, nie publ.; z dnia 4 sierpnia 2006 r., III CZ 47/06, nie publ.; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, nie publ.; z dnia 28 czerwca 2008 r., III CSK 99/08, nie publ.; z dnia 26 czerwca 2008 r., I CSK 108/08, nie publ.).

Przedstawione przez powódkę zagadnienia nie spełniają tych wymagań. Ustawodawca nie zawarł w kodeksie cywilnym legalnej definicji pojęcia "rażącej niewdzięczności". W każdym przypadku na sądzie spoczywa ocena, czy obdarowany rzeczywiście swoim zachowaniem w stosunku do darczyńcy wypełnił przesłankę rażącej niewdzięczności. Podstawą tej oceny zawsze stanowią szczegółowe okoliczności faktyczne konkretnej sprawy. Nie ma przy tym ogólnej reguły pozwalającej na uznanie zachowania obdarowanego wobec darczyńcy za rażącą niewdzięczność uzasadniającą odwołanie darowizny (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2018 r., II CSK 646/17, nie publ.). Nie ma wobec tego podstaw, także na gruncie przedmiotowej sprawy, do formułowania abstrakcyjnych reguł, które nakazywałyby kwalifikowanie określonego zachowania obdarowanego, bez względu na okoliczności faktyczne sprawy, za wyraz jego rażącej niewdzięczności. Dotyczy to zwłaszcza szczególnej sytuacji, kiedy dochodzi do wzajemnego konfliktu pomiędzy darczyńcą a obdarowanym. W orzecznictwie ugruntowane jest stanowisko, że nie każdy spór i nie każdy przejaw zachowania sprzecznego z wolą darczyńcy uzasadnia twierdzenie o dopuszczeniu się przez obdarowanego rażącej niewdzięczności. Odwołanie darowizny na podstawie przywołanego przepisu uzasadnia bowiem takie zachowanie obdarowanego, które cechuje się znacznym nasileniem złej woli kierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej, przy czym zachowanie to cechuje upór, nieprzejednanie, nieprzyjazny zamiar. W orzecznictwie, jedynie jako przykłady czynów świadczących o rażącej niewdzięczności obdarowanego wymienia się w szczególności odmówienie pomocy w chorobie, odmowę pomocy osobom starszym, naruszenie czci, naruszenie nietykalności cielesnej, rozpowszechnianie uwłaczających informacji o darczyńcy, pobicie czy ciężkie znieważenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2011 r., sygn. akt IV CSK 113/11, nie publ.). Jednocześnie podkreśla się, że nie uzasadniają odwołania darowizny, czyli nie noszą znamion rażącej niewdzięczności, czyny nieumyślne obdarowanego, drobne czyny umyślne, ale niewykraczające, w określonych środowiskach poza zwykłe konflikty życiowe i rodzinne, jak też zdarzenia wywołane zachowaniem się, czy działaniem darczyńcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2010 r., sygn. akt II CSK 68/10, nie publ.).

Dodatkowo trzeba podnieść, iż konieczność uwzględnienia każdorazowo okoliczności każdego sporu ujawnia się szczególnie przy trzecim w kolejności zagadnieniu prawnym, mającym dodatkowo charakter pytania otwartego, o wskazanie zależności między konfliktem stron umowy darowizny a naruszeniem przez darczyńcę obowiązków rodzinnych.

W posumowaniu trzeba stwierdzić, że w sprawie nie zachodzi wskazana przez skarżących przesłanka opisane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. ani brana pod rozagę z urzędu nieważność postępowania. Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Uwzględniając szczególne okoliczności sporu, sytuację osobistą i materialną powódki Sąd Najwyższy na podstawie art. 102 w zw. z art. 391 § 1, 398²¹ k.p.c. nie obciążył powódki kosztami postępowania kasacyjnego.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 2, 4 ust. 2, 8 pkt 7, 15 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r., poz. 18).